YENİ AHİTTEKİ PEYGAMBERLİKLE İLGİLİ KAVRAMLAR ÜZERİNE BİR İNCELEME

Kenan HAS (*)

Özet

Genel kullanımla peygamber, gelecek hakkında önceden bilgi veren kimsedir. Eski ve Yeni Ahit'te peygamberlikle ilgili tanımlamalar genellikle müşterektir. Bununla beraber konumuz açısından sadece Yeni Ahit'i ele alacağız. Yeni Ahit'te iki tür peygamberden söz edilir. Bunlardan birincisi gerçek peygamberler, diğeri ise sahte peygamberlerdir. Sahte peygamberler olarak tanımlanan peygamberler insanlar tarafından cezalandırılmıştır. Aynı zamanda Yeni Ahit, Eski Ahit'teki peygamberlere atıflar yapar ve onların peygamberliklerini de kabul eder. Hıristiyan inancına göre peygamberler Tanrı-İsa ve İnsanlık arasında iletişim için görevlendirilmişlerdir ve bundan dolayı 'Tanrının Hizmetçisi' gibi kavramlarla tanımlanmışlardır. Yeni Ahit cümlelerinde kadın peygamberleri dahi görmekteyiz. Yeni Ahit ifadelerine göre İsa bizzat kendi yaşamında bir peygamber olarak addedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Peygamberlik, Gerçek Peygamber, Sahte Peygamber, Mucize*

An Analysis of Concepts Related to Prophethood in the New Testament

Abstract

In general usage, prophet is a person making a prophecy. Definitions concerning prophethood in the Old and New Testament are in general common. However, we will deal only with the New Testament. The New Testament makes mention of two types of prophets: real prophets, and false prophets. The so-called false prophets were punished by people. The New Testament contains references to the prophets in the Old Testament, accepting their prophethood. In the Christian faith, prophets are commissioned with the duty of establishing communication between God-Jesus and the Humanity, and therefore, they are given such titles as "Lord's Servants". There are even some sentences of the New Testament mentioning about female prophets. According to the New Testament, Jesus is regarded as a prophet in his life.

Key Words: *Prophethood, Real prophet, False prophet, Miracle.*

*) Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Çorum İlahiyat Fakültesi
(e-posta: kenanhas@gazi.edu.tr)

Giriş

İnsanoğlu akıl ve anlama gibi melekelerle birlikte kendisine verilen inisiyatif gücüyle diğer varlıklardan tamamen üstün özelliklerde yaratılmıştır. Bununla beraber insanlar akıl yürütme yoluyla kendilerini yaratan tanrıyı bilseler ve kendilerini gerekli gördükleri ibadetler ile sorumlu tutsalar bile, tanrının talep ettiği ritüelleri belirlemede şüphesiz ki zorlanacaklardır. Dolayısıyla tanrının insanlardan istediği esasları açıklayacak, onların dilini konuşarak anlam ve eylem dünyalarına hitap edebilecek bir öğretici olmalıdır. İşte bu nedenle ilahi dinlerin kabulüne göre peygamberler, dünyaya gelişlerinden hayatlarının sonuna kadar ilahi kontrol mekanizmasına tâbi olarak doğru söz ve davranışlarıyla temayüz etmiş ve ilahi mesajları toplumlara tebliğ etmekle tanrı tarafından görevlendirilmişlerdir. Biz bu çalışmamızda ilahi din tanımlamasında kronolojik olarak Yahudilik ile İslâmiyet arasındaki zaman diliminde tarih sahnesinde ortaya çıkan ve nicelik olarak ta günümüzde en çok müntesibe sahip Hıristiyanlığın peygamberlik anlayışını Yeni Ahit çerçevesinde ele alarak değerlendirmeye çalışacağız.

Kendilerine özel yetenek verilmiş insanlar olarak nitelenen peygamberler, tanrının adına konuşup eğitirler ve O'nun insanlardan neler beklediğini açıklarlar. İlk kuşak Hıristiyan toplumlarında bu vasıfta oldukları düşünülen çok sayıda peygamberden söz edilmektedir[1]. Yeni Ahit'te peygamber, peygamberlik gibi kavramlar için Yunanca, zaman veya yer olarak önce anlamına gelen 'pro' edatı ile söylemek anlamına gelen 'phemi' kelimelerinden oluşan 'prophetes' kökünden gelen[2] İngilizce kullanımıyla 'prophet' ve 'prophecy' kelimelerini görmekteyiz. Bu nedenle 'prophet', önceden haber veren dolayıyla bugünden öteye geleceğe yönelik olaylar hakkında bilgiler veren kimse olarak tanımlanır. Söz konusu kelimeler hem Eski Ahit'te ve hem de Yeni Ahit'te zikredilen peygamberler için kullanılmıştır. Bunun nedeni de gayet tabiidir ki Hıristiyanlık itikadında Eski Ahit olarak tanımlanan Tevrat'ın kabul ve tasdik edilmesidir. Yeni Ahit'e göre geçmiş, gelecek ya da şimdiki zamanla ilgili gerçeği açıklayan, doğrudan doğruya tanrıdan haber getiren kişi demek olan peygamberler[3], önceleri Allah ile insanlar arasındaki daha sonra ise Allah-İsa ve insanlar arasındaki iletişimi sağlama göreviyle sorumlu tutulmuşlardır. Bu insanlar Yeni Ahit ifadeleriyle Rab Allah veya İsa Mesih tarafından olduğu gibi aynı zamanda her ikisi tarafından mahdut bilgi ve öğreti donanımıyla görevlendirilmişlerdir[4]. Dolayısıyla peygamberler sadece kendilerine öğretilen ve verilen bilgiler dâhilinde insanlara rehberlik edebilecek konumda olmuşlardır.

Peygamberlik görevine mazhar olmak, diğer ilahi dinlerde olduğu gibi aynı şekilde Hıristiyanlıkta da asla insanın kendi isteği ve iradesine bağlı değildir. Buna paralel olarak Yeni Ahit ifadelerine göre, kutsal yazılarda bulunan hiç bir peygamberlik sözü kimsenin özel bir yorumu değildir. İnsanlar Kutsal Ruh tarafından sevk olunarak Allah'tan

1) *Havarilerin Doktrini (Didake)*, çev.: Dominik Pamir, İst., 1992, s. 21.

2) http://www.elseroad.com/topics/house_church/ntrf/newsletters/new_testament_prophets.htm.

3) G. Barker, O'nun İzinde, *Hıristiyanlık ve Laiklik Tarihi*, İst., 1985, s. 19.

4) Korintlilere I. Mektup, 13/9, Yuhanna, 6/45.

söylemişlerdir5. 'Dil ile söyleyen kendi kendini bina eder; fakat peygamberlik eden kiliseyi bina eder,'[6] gibi bir ifadeyle de peygamberlerin ilahi mesajları pratik hayata uygulama konusunda göstermeleri gereken hassasiyete ve topluma karşı ne derecede sorumlu olduklarına işaret edilmektedir.

Genel olarak Kitab-ı Mukaddes'te İbrahim'e, Yakub'a, Musa'ya, Davud'a ve diğer peygamberlere 'Rabbin Hizmetçileri' olarak işaret edilmekte ve 'hizmetçi' kelimesinin karşılığı olarak da 'ebed' kelimesi kullanılmaktadır. Bu kelime Arapça *Abd*'in İbranice karşılığı olup Eski Ahit'in Yunanca çevirilerinde genellikle 'doulus' yani 'köle' kelimesiyle karşılanmıştır. Yeni Ahit'te de Pavlus, bu şekildeki kullanımla kendini Tanrının ve İsa'nın kölesi, hizmetçisi olarak takdim etmekte ve benzeri ifadeleri öteki havariler ve Hıristiyanlar için de kullanılmaktadır. Bu sözcükler İngilizce'ye 'köle, kul' şeklinde değil de, daha çok 'hizmetçi' olarak tercüme edilmiştir[7]. Yeni Ahit'te peygamber (prophet) ifadesi yanında, zaman zaman peygamberlikte bulunmak (prophecy) tabiri de kullanılmıştır. Söz konusu metinlerine göre tanrı, peygamberlik misyonu yüklediği kimselerin aracılığı ile insanlar üzerindeki manevî iradesini ifşa etmiştir[8].

1.YENİ AHİT VE PEYGAMBERLİK

1.1.Yeni Ahit'te adı geçen peygamberler: Şimdi Yeni Ahit'te geçen peygamberleri ve bunlara yüklenilen misyonu inceleyelim.

Zekeriya peygamber; Yahudilikte peygamberliği kabul edilmediği halde Hıristiyanlıkta peygamber olarak kabul edilen bir isimdir. Bir melek tarafından kendisine duasının işitildiği, karısı Elisabet'in bir erkek çocuk dünyaya getireceği ve adının Yahya konacağı, çocuğun Rabbin gözünde büyük olacağını, şarap ve içki içmeyeceği ve daha bebek iken Kutsal Ruh'la dolu olacağını[9] müjdelediği bir peygamberdir. Yahya peygamber; Zekeriya peygamberin oğludur. Yeni Ahit ifadelerine göre daha bebeklik dönemlerinden itibaren tanrının gözetimi ve koruması altında olan[10] Yahya Kutsal Ruh'la dolu olarak peygamberlikte bulunmuştur[11]. *Matta*, *Markos* ve *Luka*'da peygamber olarak zikredildiği halde *Yuhanna*'da peygamberliği kabul edilmemektedir. Söz konusu İncil'de Yah-

5) Petrus'un II. Mektubu, 1/20-21.

6) Korintlilere I. Mektup, 14/1,4.

7) Montgomery Watt, *Günümüzde İslâm ve Hıristiyanlık*, çev.: Turan Koç, İst., 1991, s.191. Kur'an'da peygamberlerden 'kullarım', 'kullarımız', 'kulum' şeklinde benzer ifadeler yer almaktadır. Krş. *Saffat*, 37/81,111, 122, 132.

8) Thomas Michel, *Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş*, İst., 1992, s. 19.

9) Luka, 1/11-15.

10) Doğumundan 8 gün sonra sünnet olacağı ve aynı zamanda adı konacağı gün orada bulunan yakınlarının, çocuğa babasının ismi olan 'Zekeriya' isminin verilmesi gerektiğini söylediklerinde, annesi Elisabet 'Yahya' olması gerektiği şeklindeki isteğini bildirir. Kendisine akrabasından böyle bir isim olmadığını söyleyerek bu defa babası Zekeriya'ya işaretle sorarlar. O'da bir levha isteyerek 'Adı Yahya'dır diye yazar ve bu arada dili de çözülür. Etrafındakilerin şaşkınlığına yol açan bu durum bütün Yahudiye bölgesine yayılır. Luka, 1/62-66.

11) Luka, 1/67.

ya'nın bir peygamber olmadığına temel kanıt olarak bizzat kendi ifadeleri gösterilir[12]. Yahya'nın babası Zekeriya, kendisine gelen vahiy ışığında oğlu Yahya'ya hitaben; 'sen de ey çocuk, En Yüce Olan'ın peygamberi diye anılacaksın. O'nun yollarını hazırlamak üzere önünden gidecek ve O'nun halkına günahlarının bağışlanması ile olan kurtuluşu bildireceksin.' diye hitap eder. Yahya büyür, manevi açıdan kuvvetlenir, İsrail'e görüneceği güne kadar çöllerde kalır[13] ve böyle bir zamanda da kendisine ilk vahiy gelir[14].

Yeni Ahit ifadelerince Yahya peygamber 'o nur hakkında tanıklık etsin de bütün insanlar onun vasıtası ile iman etsinler'[15] diye gönderilmiştir. Oruç tutup içkiden kaçındığı için kendisine 'cinli' dahi denilen[16] Yahya, İsa'dan önceki son peygamberdir. Dolayısıyla İsa'nın gelişini haber vermiş ve halkı bu yönde hazırlamak gibi bir misyonu yerine getirmiştir. Yeni Ahit'te yer alan Yahya'nın peygamberliği ile ilgili olarak İsa insanlara; 'Çöle ne görmeye çıktınız? Bir peygamber görmeye mi? Evet size derim ve peygamberden ziyadesini' diyerek Yahya'nın konumunu güçlendirir. İsa'ya göre 'kadından doğanlar arasında Vaftizci Yahya'dan daha üstün olanı yoktur[17]. Yahya, kral Hirodes tarafından ilginç bir nedenle öldürülür[18]. Başta Yahya olmak üzere -gerek Eski Ahit ve gerekse Yeni Ahit'te yer alan- peygamberlerin öldürülmeleri adeta peygamberlik yapmış olmanın özelliklerinden biri olarak telakki edilmiştir[19]. Vaftizci Yahya'nın gelişine önceden işaret eden peygamberlerden biri olarak geçen İşaya peygamberi görmekteyiz. İşaya'nın 'İşittikçe işiteceksiniz de hiç anlamayacaksınız ve gördükçe göreceksiniz de hiç seçmeyeceksiniz,' diyen peygamberliği yerine geliyor'[20] ve yine bu cümleye paralel bir şekilde Yahya'nın gelişine işaret eder şekilde İşaya ismi geçmektedir[21]. İsa, çölde İblis tarafından denenme sürecinin ardından 'ruhun kuvveti' ile Galile'ye geldiğinde dönü-

12) Yahya, Yahudilerin 'kim olduğunu söylemesi' amacıyla kendisine gönderdikleri kâhinlere ve Levililer'e önce 'Mesih olmadığını', ardından onların 'öyleyse sen kim sin?' İlya mısın?' şeklindeki sorularına yine 'değilim' diye cevap verir. Son olarak kendisine yöneltilen 'sen beklediğimiz peygamber misin?' sorusuna yine 'Hayır' şeklinde olumsuz bir cevap verir. Yuhanna, 1/19-21.

13) Luka 1/67, 76-77.

14) Bu dönem, Kayser Tiberius'un saltanatının 15. yılında, Pontus'lu Pilatus Yahudiye valisi, Hirodes Galile reisirubu, kardeşi Filipus İturea ve Trahonitis havalisi reisirubu, Lisanyas Abilini reisirubu, Hanna ile Kayafa baş kahin bulundukları bir dönem şeklinde yer alır. Luka 3/1-2.

15) Yuhanna, 1/6-7.

16) Matta, 11/18.

17) Matta, 11/7-12 İncillerde vaftizci Yahya olarak da geçer. İsa'nın teyzesinin oğlu ve akranı olup, ondan altı ay kadar büyüktür. Bkz. Abdulahad Davud, *Tevrat ve İncil'e Göre Hz.Muhammed (a.s)*, çev.: Nusret Çam, İzmir 1990, s. 199.

18) Hirodes kardeşi Filipus'un karısı Hirodiya yüzünden Yahya'yı tutuklatmış ve zindana attırmıştı. Çünkü Yahya, Hirodes'in Hirodiya ile evlenmesinin 'Kutsal Yasa'ya aykırı olduğunu söylemekteydi. Hirodes'in doğum günü şenliklerinin birinde Hirodiya'nın kızının yaptığı dansı çok beğenen kral Hirodes kıza kendisinden ne dilerse o şeyi vereceğini söyler. Kız da annesinin kışkırtmasıyla 'bir tepsi üzerinde Yahya'nın başını' ister. Kral biraz da üzülerek verdiği sözü yerine getirir ve o anda zindanda bulunan Yahya'yı öldürtür. Bkz. *Matta*, 14/3-11.

19) David Hill, *New Testament Prophecy*, Atlanta 1979, s. 62.

20) Matta, 13/14-15.

21) Luka, 3/4.

şü bütün havaliye yayılır ve herkes ona saygısını gösterir. İçinde büyümüş olduğu Nasıra'ya ise âdeti üzere Sebt (Cumartesi) gününde havraya girer ve okumak için ayağa kalktığında kendisine İşaya peygamberin kitabı verilir[22]. İsa'nın kendisine tedavi etmesi için getirilen sıtmalı ve cine tutulmuş insanları iyileştirmesiyle İşaya peygamberin daha önce ifade etmiş olduğu; 'Bizim zayıflıklarımızı aldı ve hastalıklarımızı yüklendi,' sözünü yerine gelmiş olduğuna dikkat çekilir[23]. Agabus; Kudüs'ten Antakya'ya gelen[24] ve dünya üzerinde büyük bir kıtlık olacağını önceden bildiren bir peygamberdir[25]. Ayrıca Sezariye'de Pavlus'un yanında iken, onun Yahudiler tarafından tutuklanacağını da önceden haber verdiğini görmekteyiz[26]. Yeremya; İsa'nın doğumundan sonra müneccimler tarafından yanlış bilgilendirildiğini anlayan kral Hirodes'in, Beytlehem'de ve bütün sınırları içinde iki ve daha küçük yaşlardaki çocukları öldürtme olayının daha önceden kendisi tarafından bilinmesine işaretle Yeremya'nın bir peygamber olarak kabul edildiğini görmekteyiz[27]. Şimeon; Kudüs'de yaşayan ve İsrail'in teselli bulmasını bekleyen bir peygamber olarak belirtilmektedir. Yeni Ahit ifadelerine göre 'Rabbin Mesihi'ni görmeden önce, ölüm görmeyeceği kendisine Kutsal Ruh tarafından bildirilmiştir. İsa daha bir çocukken kendisi için şeriata göre adet olanın yapılması amacıyla götürüldüğü mabede gelerek o'nu kucağına alıp Allah'a şükretmiş ve 'Ya Rab, sözüne göre şimdi kulunu selametle salıverirsin; çünkü bütün kavimlerin önünde hazırlamış olduğun, milletleri aydınlatacak ışığı ve kavmin İsrail'in izzeti olan kurtuluşunu gözlerim gördü' demiştir. Şimeon, İsa hakkında daha o günlerde annesi Meryem'e 'İşte bu çocuk İsrail'de birçokların düşmesi ve kalkması ve aleyhinde söylenecek bir alamet olarak konulmuştur'[28] diyerek gelecekte meydana gelecek olaylar hakkında önceden haber vermiştir. Yoel; Gelecekte vuku bulacak olayları çok önceden haber veren peygamberlerden biridir[29]. Yunus; Kendisi hakkında İsa'nın yaptığı atıflarla metinlerde yer almaktadır. İsa, kendisinden mucize göstermesini isteyen Yazıcı ve Ferisiler'e; 'Kötü ve zina edici bir nesil bir alamet arar; O'na Yunus peygamberin alametinden başka bir alamet verilmeyecektir. Çünkü nasıl Yunus, üç gün üç gece iri balığın karnında kaldı ise, insanoğlu da üç gün üç gece yerin bağrında öyle kalacaktır'[30] şeklinde cevap vermiştir. Elişa; Yaşadığı dönemlerde İsrail'de birçok cüzamlı hastanın olduğu ve bunlardan oldukça az bir insanın kurtulabildiği belirtilen bir peygamberdir[31]. Daniel; Kıyamet gününün yaklaştığını haber veren

22) Luka, 4/13-17.

23) Matta, 8/17.

24) Agabus, Pavlus'un kuşağıyla kendi ayaklarını bağlayarak çevresindekilere; 'Kutsal Ruh şöyle diyor: 'Yahudiler, bu kuşağın sahibini Kudüs'te böyle bağlayıp diğer uluslara teslim edecekler' diye seslenir. Resullerin İşleri 21/10.

25) Söz konusu bu kıtlık meydana geldiğinde şakirtler, Yahudiye bölgesinde ikamet edenlere Barnabas ve Saul eliyle yardım gönderirler. Resullerin İşleri 11/27-30.

26) Resullerin İşleri, 21/10-11.

27) Matta, 2/17-18.

28) Luka, 2/25-34.

29) Resullerin İşleri, 2/16-21.

30) Matta, 12/38-40. Aynı cümle, Matta,16/4 de Yunus'un mucizesi zikredilmeksizin yer almaktadır.

31) Luka, 4/27.

bir peygamber olarak geçmektedir[32]. Davud; Üzerinde en çok durulan peygamberden biridir. Özellikle İsa'nın nesebinin kendisine dayandırılması açısından önemlidir[33]. Süleyman; İsa'nın Eski Ahit'e atfen zikrettiği peygamberlerdendir[34]. Samuel; Gelecekle ilgili olayları çok önceden haber veren peygamberlerden biri olarak geçmektedir[35]. Yuhanna; Kendisine Allah'ın önünde duran yedi melekten sonuncusu tarafından bir çok kavim millet ve krallara peygamberlik yapması şeklinde misyon ulaştırılan peygamberlerden birisidir[36]. Pavlus; Peygamber olarak tanımlanmamasına rağmen Yeni Ahit metinlerinin muhtevasında peygamberlik misyonu verilen bir isimdir[37]. Çünkü Efesus'ta yaklaşık 12 kişiden oluşan bir topluluğun üzerine elini koyarak onlara Kutsal Ruh'un gelmesini sağlaması ve bunun üzerine onların da bilmedikleri dillerde konuşup peygamberlik etmeye başlamaları'[38] şeklindeki ifadelerden Pavlus'un aracılığıyla bazı insanların peygamberlik yapabilme izin ve yetkisini aldıkları anlaşılmaktadır. Yahuda; Özellikle Pavlus'la beraber Antakya bölgesinde faaliyetlerde bulunduğu ve peygamber olduğu zikredilen bir isimdir[39]. Silas; yine aynı şekilde Pavlus ile özellikle Suriye ve Kilikya bölgelerinde tebliğ faaliyetlerinde bulunan ve peygamber olduğu açık bir şekilde ifade edilen isimdir[40].

32) Matta, 24/15.

33) Matta, 1/16 İsa'ya 'Ey Davud Oğlu' diye hitap edilmesi ve İsa'nın bu hitabı kabul eden tavrı önemlidir. Bkz. Matta, 9/27, Matta, 20/30-31, Luka, 18/38. Luka'da ise Cebrail'in Meryem'e "İşte gebe kalıp bir oğlan doğuracak ve adını İsa koyacaksın. O büyük olacak, o'na 'Yüce Allah'ın oğlu' denecek, Rab Allah ona babası Davud'un tahtını verecek" ifadesi de konumuz açısından önemlidir. Bkz. Luka,1/31-32.

34) Matta, 6/29, Luka,12/27.

35) Resullerin İşleri, 3/24.

36) Yeni Ahit'in *Vahiy* bölümünün özellikle 8, 9 ve 10. Bablarında geniş olarak anlatıldığı üzere, (gökte) Allah'ın önünde duran yedi meleği görmesi ve bu meleklerle olan iletişimi söz konusudur. Orada 7.melek kendisine 'git, deniz üzerinde ve kara üzerinde duran meleğin elindeki açılmış kitabı al' diye seslenir. Kendisine söylendiği şekilde gidip, söz konusu kitabı melekten istediğinde melek ona 'al ve onu ye. Senin karnını acı edecek, fakat ağzında bal gibi tatlı olacak' der. Kitabı meleğin elinden alır ve yer. Bunun ardından da o'na: 'Çok kavimler ve milletler ve diller ve krallar hakkında peygamberlik etmen gerektir' denilir.

37) Asıl adı Saul olan Tarsuslu Pavlus, diaspora Yahudi ailesinden gelir. Doğum tarihi üzerinde M.S 1 veya 10 gibi çelişkili rakamlar olan Pavlus, Tevrat hakkında zengin bir birikime sahiptir. Başlangıçta Roma ve Ferisiler'e zulmetmekle işe başlayan Pavlus, Şam yolu üzerinde dirilmiş bir Mesih vizyonunun ardından Hıristiyan olur. Pavlus'un misyonunu yürütme sahası, Hıristiyanlığın Yahudi olmayan milletler arasında yayılmasından ibarettir. Pavlus ve yardımcıları, 48 yılları civarında Asya'da iki yıl kaldıktan sonra Avrupa'ya geçerler ve bu dönem içerisinde Filipinler, Selanik ve Korint kiliselerini kurarlar. Pavlus 57 yılında Kudüs'ü ziyaret eder. Bu arada Pavlus ile Kudüs ana kilisesi arasında gerilimler söz konusudur. Roma yolculuğunu tasarladığı bir zamanda Sezare'de yakalanır ve iki yıl tutuklu kalır. Roma vatandaşı olduğunu ileri sürerek bizzat imparator tarafından sorgulanması gereğini öne süren Pavlus, 60 yıllarında Roma'ya ulaşır ve iki yıl sonra Neron döneminde öldürülür. Mircea Eliade, Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, çev.: Ali Erbaş, İst., 1997, s. 120. Pavlus'un yaşamı, faaliyetleri ve etkileri konusunda geniş bilgi için Bkz. Şinasi Gündüz, *Pavlus: Hıristiyanlığın Mimarı*, Ankara 2001, s. 31-73.

38) Resullerin İşleri, 19/6-7.

39) Resullerin İşleri, 15/32-35.

40) Resullerin İşleri, 15/32,40,41.

Filipus; Melekler tarafından yönlendirilmiş[41] ve Samiriye'ye gidip oradakilere Mesihi anlatmıştır. Kalabalık guruplar halinde Filipus'u dinleyen insanların mucizevî şekilde iyileşerek birçoğunun içinden kötü ruhların yüksek sesle haykırarak çıkmaları, birçok felçli ve kötürüm insanların iyileşmeleri söz konusudur[42].

İsa; Yeni Ahit metinlerinde bir taraftan 'tanrı kelamı'nın kendisinde hulûl ettiği bir varlık[43], bir taraftan Tanrının Oğlu[44], bir taraftan tanrı tarafından takdis edilerek gönderilen kimse olarak Mesih[45], çarmıhta can vermesi ve tekrar diriltilmesiyle başlayan süreçte ise Rab[46], diğer taraftan da 'peygamber' tanımlamalarını üzerinde taşımıştır. Dolayısıyla Hıristiyanlar için İsa, tanrıyı açıklığa kavuşturan, tanrının insana söylemek istediğini yaşamında ve şahsında en mükemmel şekilde anlatan bir Mesih olarak kabul edilmektedir[47]. Biz burada İsa'ya atfedilen özelliklerden sadece konumuzla ilgili olan peygamber tanımlaması yönünü ele alacağız. İsa'nın peygamber olduğuna yönelik ima ve ifadeleri hem halkın hem de bizzat İsa'nın kendi ifadelerinde görebilmekteyiz. Mesela; Başkâhin ve Ferisiler'in İsa'yı tutuklamak istemelerine rağmen onu bir peygamber olarak telâkki eden halkın tepkisinden korktukları için o anda tutuklamaktan vazgeçtikleri görülmektedir[48]. Bizzat kendisi tarafından bir peygamber olarak tanımlanan İsa, küçümsemeleri ve hor görmeleri sonucu kendisini kabul etmeyen insanların bu tutumlarına karşılık 'bir peygamber, kendi memleketinden ve evinden başka yerde hor görülmez' diyerek kendi konumunun ne olduğuna işaret etmiştir[49]. Konuyla ilgili olarak metinlerde geçen en önemli cümlelerden birisi, İsa'nın 'kendisinin sadece İsrail halkının kaybolmuş koyunlarına gönderildiğine' yönelik ifadesidir[50]. Böyle bir ifadeden, İsa'ya verilen bu misyon ile daha önceki dönemlerde İsrail oğullarını toparlamaya çalışan Musa peygamberin üstlendiği misyonun paralel muhtevaya sahip olduğunu anlamaktayız.

İsa'nın peygamber konumunda oluşu havarilerine kendi misyonu hakkında verdiği bilgilerden de anlaşılmaktadır. Onlara: 'Başka yerlere, yakınlardaki kasabalara gidelim, oralarda da tanrı sözü duyurayım. Bunun için çıkıp geldim' diyerek Celile bölgesinin her tarafını dolaşmıştır[51]. Bu misyonu vurgular şekilde İsa'nın Kefernahum'a geldiğini du-

41) Resullerin İşleri, 8/26.

42) Resullerin İşleri, 8/5-7.

43) Yuhanna, 1/1-3.

44) Matta, 4/3, Markos, 1/1, Luka, 1/5, Yuhanna, 1/34, Resullerin İşleri, 8/37, Romalılara, 1/4, Galatyalılara, 2/20, Efeslilere, 4/13, İbranilere 414, Yuhanna'nın I. Vahyi, 3/8 Vahiy, 2/18.

45) Matta, 16/14-20 Markos, 8/27-30 Her iki yerde de İsa'nın 'Mesih'liği, Petrus tarafından dile getirilmiş ve İsa kendisinin 'Mesih' olduğunu kimseye söylememeleri için öğrencilerini uyarmış, dolayısıyla kimliğinin 'Mesih' oluşuna onay vermiştir.

46) Resullerin İşleri, 2/36.

47) Michel, *Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş*, s.18.

48) Matta, 21/45-46.

49) Matta,13/54-57, Markos, 6/4, Luka,4/24, Luka,13/33.

50) Matta, 15/24.

51) Markos, 1/38-39.

yan herkes kaldığı eve gelir ve İsa onlara tanrının mesajlarını anlatır[52]. Benzer şekilde İsa'nın: 'Ben kendiliğimden konuşmadım. Beni gönderen Baba'nın kendisi, ne söylemem ve ne konuşmam gerektiğini bana buyurdu. O'nun buyruğunun sonsuz yaşam olduğunu biliyorum. Bunun için ne söylüyorsam, Baba'nın bana söylediği gibi söylüyorum,' tarzındaki açıklamaları İsa'nın söz konusu peygamberlik konumunu güçlendirmektedir[53]. Aynı bağlamda İsa, ders verdiği Yahudilerin: 'Bu adam hiç öğrenim görmediği halde nasıl bu kadar bilgili olabilir' şeklinde hayret etmelerine cevaben onlara: 'Benim öğretim benim değil, beni gönderenindir' şeklinde cevap vermiştir[54]. Pavlus ise mektuplarında insanlara, elçilerle peygamberlerden oluşan temel üzerine bina edildiklerini ve köşe taşının da bizzat İsa'nın kendisi[55] olduğunu söyleyerek İsa'yı risâlet sisteminin merkezi olarak takdim etmiştir. Bu verilerden hareketle Yeni Ahit cümlelerinde İsa'nın kendisinde yoğun olarak peygamberlik sıfatının olduğu açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Bununla beraber her ne kadar söz konusu metinlerde İsa bir peygamber olarak zikredilmekteyse de Yeni Ahit'in her yerinde salt bu özelliğinin olduğunu ifade etmemiz mümkün değildir. Çünkü peygamberlik misyonunun çok ötesinde İsa'ya *aşkın güç* konumunda sıfatlar yüklenmiştir[56]. İsa'nın bir peygamberden öte tanrının vahyini ve fiillerini bizzat üzerinde taşıdığının kabul edilmesi[57] onu kendisine kadar gelen diğer peygamberlerden tamamen farklı bir konuma getirmektedir. Buradan da İsa'nın bu özellikleri konusunda farklı söylemlerin alıntılanarak zaman zaman tutarsız ve birbiriyle çelişen bilgiler şeklinde Yeni Ahit'in farklı yerlerinde yer aldığı görülmektedir.

1.2.Kadın Peygamberler; Yeni Ahit metinlerinde kadın, kız ve cariye peygamberlerin varlığından açık bir şekilde bahsedilmekte ve bu peygamberlerin hayatları hakkında da bilgiler verilmektedir[58]. *Resullerin İşleri*'nde Petrus'un, Pentikost günü yaptığı konuşmasında Yoel peygamberin önceden bildirmiş olduğu 'Oğullarınız da kızlarınız da peygamberlik edecekler'[59] şeklindeki bir cümleye atfen kadınların da peygamberlik yapabilecekleri belirtilmektedir. Yine aynı bölümde bu defa Kayseriye bölgesinde görev yapan İncil vaizlerinden Filipus'un peygamberlik eden evlenmemiş dört kızı olduğu[60] zikredilmektedir. Burada da yine 'peygamberlik etmek' anlamında 'prophecy' fiili kullanılmıştır. *Yuhanna'nın Vahyi*'nde de, işlediği zina suçundan dolayı kendisine tövbe etmesi için zaman tanınan ancak yine de tövbe etmeyen ve sahte peygamber olarak belir-

52) Markos, 2/2.

53) Yuhanna, 12/49,50.

54) Yuhanna, 7/16.

55) Pavlus'un Efesliler'e Mektubu, 2/19-20.

56) Oscar Culmann, *The Christology of the New Testament*, Norwich, 1980, s. 5.

57) Hill, New Testament Prophecy, s. 68.

58) 'Aşer kabilesinden Anna isminde -kocası ile yedi yıl yaşamış ve seksen dört yıldan beri dul olan- çok yaşlı bir peygamber vardı. Mâbetten hiç ayrılmaz, gece gündüz oruç tutup dua ederek ibadet ederdi. Luka, 2/36,37.

59) Resullerin İşleri, 2/17.

60) Resullerin İşleri, 21/8-9.

tilen İzabel adlı bir kadından bahsedilmektedir[61]. Kendisini peygamber olarak takdim eden İzabel için *Prophetess* kelimesi kullanılmaktadır. Aynı şekilde cariyelerin de Allah'ın Ruh'unun üzerlerine dökülmesi sonucu peygamber olabilecekleri açıklanmıştır[62]. Söz konusu metinlerde kadın peygamberlerin başlarını örtmek zorunda oldukları da bildirilir[63].

2.PEYGAMBERLİKLE İLGİLİ KAVRAMLAR

2.1.Peygamber-Vahiy İlişkisi; Yeni Ahit metinlerine göre, peygamberlerin sözleri tanrının kelamıdır[64]. Peygamberlerin genellikle gaipten bir ses işitmeleri[65], kendilerine gönderilen bir melek aracılığıyla misyonlarının kendilerine bildirilmesi[66], İsa tarafından görevlendirilmeleri veya rü'yet gibi bir tecrübenin ardından peygamberlik görevini üstlendiklerini görmekteyiz. Aynı zamanda görevlerinin belirli dönemlerinde de zaman zaman yine bir melek tarafından tebliğ için nereye gitmeleri gerektiği gibi konularda kendilerine açıklayıcı ve yönlendirici bilgiler de verilmiştir[67]. Bu bağlamda İsa, yetmiş kişiyi kendisinin gideceği her kente ikişerli guruplar halinde göndermiş[68], Şam vizyonunda da Pavlus'a; Şam'a gitmesini ve yapmakla görevlendirildiği her şeyin kendisine orada açıklanacağını[69] söylemiştir. *Galatyalılar'a Mektubu*'nda ise Pavlus'un, İsa'nın bir elçisi olarak görevlendirilmesi konusunda; 'Ben bu müjdeyi insandan almadım, kimseden de öğrenmedim, bana İsa Mesih açıkladı'[70] ve 'Beni daha annemin rahmindeyken seçip inayetiyle çağıran tanrı, uluslara müjdelemem için oğlunu bana göstermeye razı oldu,'[71] şeklindeki ifadeleri bir taraftan kendi misyonuna kuvvetli bir kanıt oluştururken diğer taraftan da Hıristiyanlığın daha sonraki dönemlerinde tartışılacak teolojik meselelerin eksenini oluşturmuştur. Ancak bütün bunlara rağmen Pavlus'un bir taraftan daha anne rahminde iken kendisinin böyle bir misyon ile taltif edildiğini söylemesi diğer yandan ise yaşamının önemli bir bölümünü İsa'nın öğretilerini kabul eden insanlara baskı yapmakla geçirmesi[72], kendisine verildiğini iddia ettiği misyon ile daha önceki eylemleri arasında ciddi bir tenakuz oluşturmaktadır.

İsa'nın başta havariler olmak üzere göndermiş olduğu diğerlerine 'sizi kabul eden beni kabul eder ve beni kabul eden beni göndereni kabul eder. Bir peygamberi peygamber olduğu için kabul eden peygamber karşılığı alacaktır'[73] diyerek peygamberlik mis-

61) Yuhanna'nın Vahyi, 2/20.
62) Resullerin İşleri, 2/18.
63) Korintlilere I. Mektup, 11/5.
64) Resullerin İşleri, 3/18,21 İbranilere,1/1.
65) Vahiy, 10/8.
66) Vahiy, 1/1.
67) Resullerin İşleri, 8/26.
68) Luka, 10/1.
69) Bkz.32. dipnot. Ayrıca bkz. Resullerin İşleri, 22/10.
70) Galatyalılara, 1/12,
71) Galatyalılara, 1/12, 15-16.
72) Galatyalılara, 1/13.
73) Matta, 10/40-41.

yonunun bir yönünü Yeni Ahit terminolojisiyle 'Baba Tanrı'ya diğer yönünü ise kendi varlığına bağlamıştır.

Yeni Ahit ifadelerine göre peygamberlikler ortadan kalkacak, diller sona erecek ve bilgi ortadan kalkacaktır. Çünkü bilgi ve peygamberlik sınırlıdır[74]. Hıristiyanlık inancına göre Tanrının mesajı yazılı şekilde kayıt altına alınarak kitap haline gelmiştir. Dolayısıyla ilave olarak yeni bir vahiy söz konusu değildir[75]. Grudem'in ifadesiyle, Yeni Ahitte geçen peygamberler vermiş oldukları haberlerde ve sözlerinde tamamen Tanrının zihinlerine verdiği ilham ve vahyi nakletmişlerdir[76]. Bir diğer ifadeyle ona göre Yeni Ahit peygamberleri tanrının zihinlerine verdiği şeyleri nakletmek için insanlığa ait kelimeleri kullanmışlardır[77].

2.2.Peygamber-Melek İrtibatı; Yeni Ahit metinlerinde ilahi mesajları taşıyan ve tanrı ile peygamberler arasında irtibatı sağlamakla görevli melek inancı vardır. Dinin kutsal yasaları, melekler aracılığıyla bildirilen söz[78] olarak tanımlanmış ve peygamberlere iletilmiştir[79]. Bu konuda Yeni Ahit'te daha önceki dönemin peygamberi olan Musa'ya atıf yapılarak onun yanan çalının alevleri arasında görünen bir melek aracılığıyla yönetici ve kurtarıcı olarak gönderilmesi[80] ve benzer şekilde gökten gelen bir meleğin İsa'ya görünerek onu güçlendirmesi[81] şeklinde verilen örnekler meleklerin vahyi taşıyan konumlarını göstermektedir. Cinsiyet açısından erkeklik-dişilik gibi farklılıkları olmayan[82] ve ayrıca ölümsüz olarak nitelendirilen melekler[83] başta İsa olmak üzere[84] kurtuluşu miras alacaklara hizmet etmek için gönderilen ruhlar olarak tavsif edilmiştir[85]. Bu bağlamda meleklere, Hirodes tarafından tutuklanan Petrus'u[86] ve hapsedilen elçileri geceleyin zindandan kurtarmaları[87] gibi görevlerde verilmiştir.

Yeni Ahit metinlerine göre, melekler sadece peygamber olarak nitelendirilen insanlarla değil, aynı zamanda başta Meryem ve nişanlısı Yusuf olmak üzere İsa'nın doğduğu

74) Korintlilere I. Mektup, 13/8-9.

75) Charles C. Ryrie, *The Holy Spirit*, Chicago, 1965, s. 86.

76) Wayne A. Grudem, *The Gift of Prophecy in the New Testament and Today*, Westchester 1998, s. 15.

77) Grudem, s. 67.

78) İbranilere, 2/2.

79) Resullerin İşleri, 7/53.

80) Resullerin İşleri, 7/30-35.

81) Luka, 22/43.

82) Konuyla ilgili olarak İsa'nın, 'dirilişten sonra insanlar ne evlenir ve ne de evlendirilir, gökteki melekler gibidirler' sözü kullanabileceğimiz temel argümandır. Matta, 22/30. Aynı muhtevadaki cümle 'ölümden dirilince' nüansıyla Markos, 12/25'de ve 'ölülerin dirilişine erişmeye lâyık görülenler' nüansıyla da Luka, 20/35'de geçmektedir.

83) Luka, 20/36.

84) Matta, 4/11.

85) İbranilere, 1/14.

86) Resullerin İşleri, 12/6-11.

87) Resullerin İşleri, 5/17-18.

hanın yakınlarındaki çobanlar gibi peygamberliği söz konusu olmayan diğer insanlarla da irtibat kurmakla da görevlendirilmişlerdir[88].

2.3.Peygamber-Mucize İlişkisi; İsa'yı peygamberliğinin ön planda oluşu konumuyla ele aldığımızda birçok mucizesi söz konusudur. İsa, ölüm döşeğindeki hastaları mucizevî şekilde iyileştirmiş[89] körleri tedavi etmiş[90], cine tutulmuş insanların içlerinden cinleri çıkarmış[91], ölüleri diriltmiş[92], az bir yiyeceği bereketlendirerek binlerce kişinin doymasını sağlamıştır[93]. Bu mucizelere şahit olan veya mucizenin bizzat kendi üzerinde gerçekleştiği insanlar da İsa'nın peygamberliğini kabul ve tasdik etmişlerdir[94]. İsa'yı bu perspektiften ele aldığımızda yaptığı mucizelerin de oldukça fazla olduğunu Yeni Ahit cümlelerinde görebiliriz[95]. Başta Agabus ve Yoel olmak üzere İsa'nın dışında kalan peygamberlerin göstermiş olduğu mucizeler yukarıda değinildiği üzere genellikle gelecekte vuku bulacak bazı hadiseleri yer ve zaman göstererek önceden haber vermeleri şeklindedir.

3.PEYGAMBER-TOPLUM İLİŞKİSİ

3.1.Birden Fazla Peygamberin Aynı Zamanda Görev Yapmaları; Yeni Ahit'te bazı peygamberlerin beraberce aynı kilisede kaldıkları, beraber ibadet ettikleri, zaman zaman yine beraberce seyahat ettikleri ve insanlara çeşitli konular hakkında bilgiler verdikleri görülmektedir[96]. Kendileri birer peygamber olarak kabul edilen Yahuda ve Silas,

88) Bir melek Meryem'e görünerek ona 'Kutsal Ruh'un geleceğini ve 'en Yüce Olan'ın gücünü üstüne gölge olarak salıp hamile kalacağı ve doğacak çocuğa da 'kutsal', 'tanrı Oğlu' denileceğini haber vermiştir. (Luka, 1/26-38). Aynı şekilde Meryem'in nişanlısı Davud oğlu Yusuf'a her üç olayda rüyasında olmak üzere bir melek görünerek birincisinde; Meryem'i eş olarak almaktan çekinmemesi gerektiği, (Matta, 1/20) ikincisinde; İsa'nın doğumundan sonra 'çocuğu ve annesini alıp Mısır'a kaçmalarını, (Matta, 2/13) ve üçüncüsünde de Hirodes'in ölümünden sonra bu defa çocuğu ve annesini alarak İsrail diyarına dönmesi gerektiğini söylemiştir. (Matta, 2/19) Melekler ayrıca İsa'nın doğum yaptığı yerin yakınlarındaki çobanlara görünerek 'kendileri için bir Kurtarıcı'nın doğduğunu müjdelemişler, (Luka, 2/8-11) Sezariye'de de Kornelyus adındaki bir subaya görünerek Simun'un söyleyeceklerini kendisinin dinlemesi için onu yanına çağırtmasını söylemişlerdir. (Resullerin İşleri, 10/1-8)

89) Luka, 7/1-10.

90) Matta, 9/27-29.

91) Markos, 8/28-32, Markos, 1/23-24, Luka, 4/33-35.

92) Matta, 9/18-25, Luka, 7/12-15, Luka, 8/49-56.

93) Matta, 14/16-21, Markos, 6/35-44, Luka, 9/12-17, Yuhanna, 6/5-13.

94) Mesela; Doğuştan kör olan birisinin gözlerine tükürükten yaptığı çamuru sürmesi ve gidip Siloam havuzunda yıkanmasını istemesinin ardından adamın gözlerinin açılmasını görmekteyiz. Bu olayın ardından Yahudiler bu kişiye 'gözlerini açan adam için ne dersin?' diye sorduklarında adam; 'peygamberdir' cevabını vermiştir. Yuhanna, 9/1-17

95) Bu konuda geniş bilgi için Bkz. Şaban Kuzgun, *Dört İncil, Yazılması, Derlenmesi, Muhtevası, Farklılıkları ve Çelişkileri*, İst., 1991, s. 179-203

96) 'Peygamberler ve muallimler, Barnabas,ve Niger denilen Simun, Krineli Lukius, Manaen ve Saul, Antakya'da, oradaki kilisede bulunuyorlardı. Burada Rabbe hizmet edip oruç tutmaktalar iken Kutsal Ruh 'kendilerini çağırmış olduğum iş için Barnabas'ı ve Saul'ü bana ayırın' diyerek kendilerini görevlendirir.' Resullerin İşleri, 13/1-2

birçok konuşmalar yaparak insanları yüreklendirip onları ruhça kuvvetlendirmişlerdir[97]. Yukarda kadın peygamberler konusunda da ele alındığı gibi Filipus'un peygamberlik eden evlenmemiş dört kızının olması[98] aynı zaman diliminde dört peygamberin görev yapabildiğini göstermektedir.

3.2.Peygamberin Geleceğinin Önceden Haber Verilmesi; Yeni Ahit metinlerinde peygamberlerden bazılarının değişik şekillerde daha önceden haber verildiklerini görmekteyiz. Musa peygamber, Allah'ın, onlara kendi kardeşleri arasından kendisi gibi bir peygamber çıkaracağını ve her konuda onu dinlemeleri gerektiğini[99] bildirmiştir. Söz konusu metinlere göre başta Musa olmak üzere İsa'dan önceki peygamberler, onun elem ve eziyet çekeceğini daha önceden bildirmişlerdir[100].

Yahya, kendisinden sonra insanları Kutsal Ruh ve ateşle vaftiz edecek başka bir peygamberin geleceğini tebliğ etmiştir. İnsanları su ile vaftiz ederken 'her ne kadar tövbe için su ile ben sizi vaftiz ediyorum ise de benden sonra gelen, benden daha kudretlidir; ben onun çarıklarını taşımaya lâyık değilim,'[101] şeklindeki sözleriyle kendinden sonra gelecek bir kurtarıcıya işaret etmiştir. Burada peygamberlerin önceden haber verilmeleri adeta ilahî geleneğin kültürel bağlamını ifade etmektedir.

3.3.Peygamberlere Kitap Verilmesi ve Görevleri; Yeni Ahit metinlerinde Allah'ın, göndermiş olduğu peygamberlere yazılı metinler verdiği kaydedilir[102]. Burada geçen 'yazılı metin' ifadesinden elbetteki 'vahiy' anlaşılmalıdır. Konuyla ilgili olarak, Pavlus'un vali ile olan diyalogunda, 'peygamberlerde yazılanların hepsine iman ederim'[103] şeklindeki sözleri önemlidir. Yine aynı şekilde *Pavlus'un Romalılara Mektubu*'nda, peygamberler Allah'ın emri doğrultusunda kendilerine verilen kitaplar vasıtası ile bütün milletleri imana davet etmiştir[104]. Peygamberler önceleri Rab Allah ve insanlar arasında irtibat sağlarken bu görev İsa'dan sonra Rab Allah, İsa Mesih ve insanlar arasında irtibat sağlamak şeklinde devam etmiştir. Bu bakımdan peygamberliğin devamı esastır ve peygamberlerin ruhları da (diğer) peygamberlere tâbiidirler[105]. Hıristiyan inancında Kutsal Kitab'ın yazarı Kutsal Ruh'tan gelen ilhamla tanrının kendisidir. Kutsal Kitap tanrı tarafından, insanoğlu bir alet gibi kullanılarak yazılmıştır. Yani Kutsal Kitab'ın bir tanrısal bir de insanî yanı vardır. Diğer bir ifadeyle, tanrı 'insan (olan) yazarları', yazmaya teşvik eder, ifşa etmek istediğini ve yalnızca bunu yazacak şekilde onlara yardımcı olur. Belirli bir zaman dilimi, kültür ve çevre içinde yaşamış olan bu 'insan (olan) yaza-

97) Resullerin İşleri, 15/30-32.

98) Resullerin İşleri, 21/9.

99) Resullerin İşleri, 3/22, 7/37.

100) Resullerin İşleri, 26/22.

101) Matta, 3/11.Bu ifade Yuhanna, 1/27 de 'Ben onun çarığının bağını çözmeye lâyık değilim' şeklinde geçer.

102) Resullerin İşleri, 7/42.

103) Resullerin İşleri, 24/14.

104) Romalılara, 16/26.

105) Korintlilere I. Mektup, 14/32.

rın', bilgi ve imkânları ise diğer insanlarınki gibi sınırlıdır. Hıristiyanlar genelde tanrının Kutsal Kitabı 'insan (olan) yazara' kelimesi kelimesine yazdırdığını savunmazlar, tanrısal mesajı kendine has şekilde, kendi edebî kalıpları ve üslûbu ile dile getirmekte onu serbest bıraktığına inanırlar. Ortodoks, Katolik ve Protestan düşünürlerin çoğunluğu Kutsal Kitap'ın harfi harfine ilham edilmiş olması görüşünü reddederler. Onlara göre Kutsal Kitap'ın tanrı tarafından ilham edilmesi süreci çok daha karmaşıktır[106].

3.4.Peygamber-Halk İlişkisi; Yeni Ahit'te peygamberlerin halk tarafından daima hor görüldüğü, toplumdan dışlandığı ve kendilerine eziyet edildiği konusuna yer verilmiştir. İnsanların, peygamberlerin hemen hepsine eziyet ettikleri belirtilmiştir[107]. Bu konuda İsa'nın 'hiç bir peygamber kendi memleketinde makbul değildir'[108] sözü, peygamberlerin özellikle içinde yetiştiği toplum tarafından dışlandığı gerçeğini yansıtmaktadır. İnsanlara peygamberler gönderileceği, ancak onlardan bazılarının bu insanlar tarafından öldürüleceği, bazılarına eziyet edileceği[109], ifadelerine yer verilerek mezbah ile mabet arasında öldürülen Zekeriya peygamberden bahsedilmektedir[110]. Yukarda belirttiğimiz gibi Yahya peygamberin akıbeti de benzer şekilde olmuştur. İsa'nın: 'Bir peygamberi, peygamber olduğu için kabul eden, peygamber karşılığı alacaktır. Bir sâlih insanı, sâlih olduğu için kabul eden, sâlih karşılığı alacaktır. Kim bu küçüklerin birine şakirt olduğu için bir bardak su içirirse, doğrusu size derim ki, karşılığını hiç kaybetmeyecektir'[111] şeklindeki ifadeleri her ne kadar insanları peygamberlerin mesajlarına kulak vermeye teşvik ediyorsa da bu davetin realiteye yansıması bu çizgide olmamıştır.

İsa, insanları peygamberlere karşı takındıkları bu olumsuz tavırlardan dolayı onları, 'anlayışsız adamlar' olarak nitelendirmekte, peygamberlerin bütün söylediklerine geç inanmalarından dolayı onlara kızmakta[112] ve onları 'Ey Yeruşalim (Kudüs)! Peygamberleri öldüren ve taşlayan Yeruşalim! Siz; Rabbin ismi ile gelen mübarek olsun, deyinceye kadar beni görmeyeceksiniz'[113] şeklinde uyarmaktadır. Konuyla ilgili olarak *Pavlus'un Selanikliler'e Mektupları*'nda geçen, 'Ya Rab, Senin peygamberlerini öldürdüler, senin mezbahlarını yıktılar ve ben yalnız bırakıldım ve benim canımı arıyorlar'[114] ve 'O Yahudiler ki, Rab İsa'yı ve peygamberleri öldürdüler'[115] şeklindeki ifadeler toplumun peygamberlere karşı takındıkları olumsuz tavır ve tutumları anlatmaktadır.

Yeni Ahit'te peygamberlere eziyet eden ve onları öldüren kişi ve toplumların akıbetleri hakkında da bilgiler verilmiştir. *Resullerin Elçileri*'nde, Petrus'un tapınaktaki ko-

106) Michel, *Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş*, s. 15-16.
107) Resullerin İşleri, 7/52.
108) Luka, 4/24.
109) Luka, 11/ 49.
110) Luka, 11/51.
111) Matta, 10/41-42.
112) Luka, 24/25.
113) Luka, 13/34,35.
114) Romalılara Mektup, 11/3.
115) Selâniklilere I. Mektup, 2/15.

nuşmasında Musa peygamberin sözlerine atıf yaparak onun şöyle dediği belirtilir: 'Rab Allah, size kardeşleriniz arasından benim gibi bir peygamber çıkaracak, her konuda o size ne söylerse onu dinleyeceksiniz ve kavimden o peygamberi dinlemeyen her can helâk edilecektir.'[116] *Vahiy* bölümünde de mabetten yedi meleğe Allah'ın gazabını yeryüzüne boşaltmaları emri verilir ve bu meleklerden üçüncüsü, tasını ırmaklara ve suların pınarlarına boşaltır ve bu sular kan olur. Bu durum karşısında da bir meleğin 'Ey var olan Kuddûs, âdilsin, çünkü böyle hükmettin; çünkü mukaddeslerin ve peygamberlerin kanını döktüler ve onlara içmek için kan verdin; onlar buna lâyıktırlar'[117] ifadesine yer verilir.

4.SAHTE VE YALANCI PEYGAMBERLER

4.1. Sahte Peygamberlerin Özellikleri; Bu tür peygamberler için Yeni Ahit'te Yunanca 'Pseudoprophetes' teriminin karşılığı olarak İngilizce 'False Prophets' terimi kullanılır. *Matta* da birçok yalancı Mesih ve sahte peygamberlerin ortaya çıkıp insanlardan birçoğunu saptıracakları ve bunun sonucu olarak da fesat ve fitnenin çoğalacağından[118] bahsedilir. Bu yalancı Mesih ve peygamberlerin[119], büyük alâmetler ve harikalar göstererek sadece avam tabakası denilen halkı değil, seçilmiş insanları dahi insanları aldatacakları ve onları da saptıracakları belirtilir[120]. Yalancı peygamberlerin insanlara gerçek yüzleri ile değil de değişik maskeler altında geleceklerine dikkat çekilmekte ve onlar 'koyun postunda gelen kurtlar'[121] olarak nitelendirilmektedir. Aynı şekilde insanların bu yalancı ve sahtekârlara karşı uyanık olmaları, onları tanımaları ve onlardan sakınmaları tavsiye edilmektedir[122]. Yeni Ahit'te sahte peygamberlerin yaptıkları faaliyetler ve onların takibi konusunda kayda değer örnekler bulmamız mümkündür[123]. Sahte peygamberlerin içinde kadınları da görmekteyiz. Yukarda adı geçen İzabel, kendisini peygamber olarak takdim eden, insanlara zina etmeyi ve putlara adanan kurbanları yemeyi tavsiye edip onları saptıran bir kadındır[124].

Yeni Ahit'te insanların sahte peygamberleri tanıyabilmeleri için, her ruha inanmamaları, ancak bununla beraber bu kimselerin Allah tarafından kendilerine bir misyon veri-

116) Resullerin İşleri, 3/22,23.

117) Vahiy, 16/1-4.

118) Matta, 24/11,12.

119) Bkz. Petrus'un II. Mektubu, 2/1 de 'Kavimde yalancı peygamberler olduğu gibi, aranızda da yalancı muallimler olacaktır' şeklinde geçmektedir.

120) Matta, 24/24 Markos,13/22.

121) Matta, 7/15,16.

122) Markos, 13/23.

123) Sahte peygamberlerin yaptıkları faaliyetlere şu örnek verilir. Kutsal Ruh tarafından gönderilen (görevlendirilen) Barnabas ve Saul (Pavlus), Kıbrıs'a giderler. Magosa'nın bir semti olan Salamis'ten Pafos'a kadar bütün adayı dolaştıktan sonra, Baryeşu denilen bir yalancı peygamberi bulurlar ve bu sahte peygamberin fikirlerini empoze etmek istediği vâli Sercius'a hakikatleri anlatıp onu îmana davet ederler. O'da iman etmeyi kabul eder. Resullerin İşleri, 13/4-6

124) Yuhanna'nın Vahyi, 2/20.

lip verilmediğinin anlaşılabilmesi için imtihana tabi tutulmaları[125], bir diğer ifadeyle onların sorguya çekilmeleri gerektiğinden söz edilir. Bunların tanınabilmeleri için de bazı kriterler belirlenmiştir. Eğer havari vardığı yerde iki günden fazla kalıyorsa veya oradan ayrılışında yanında herhangi bir şey götürüyorsa veya insanlardan para istiyorsa bu kişi sahte peygamberdir[126]. Bu ifadelerle açık bir şekilde bilginin geçmiş kimliğine, yaşanılan o dönemin bilgisine, nebevî ölçütleri tanıma bilgisine gönderme yapılmaktadır.

4.2.Sahte Peygamberlere Verilecek Cezalar; Sahte ve yalancı peygamberlerin kendilerine bir ceza olarak, ağızlarından kurbağalara benzer murdar ruhların çıkacağı ve bu ruhların da alâmetler yapan cin ruhları[127] olacağından bahsedilmektedir. Bir diğer ceza şekli de; Yalancı peygamberin kükürtle yanan ateş gölüne diri diri atılmaları şeklindedir. Ayrıca kılıçla öldürülmeleri ve bütün kuşların onların etlerine doymaları[128] şeklinde de cezalar söz konusudur. Buradaki sembolizmlerde mitsel evrende sahteliğin insanın yaratılış amacına yakışmayan yönüne gönderme yapan metaforlar söz konusudur. Sahte peygamberlere yardımcı olarak bir de iblisten söz edilmektedir. Aslında iblisin konumu hakkında onun da ateş ve kükürt gölüne atılacağı ve burada onlara sonsuza kadar azap edileceği[129] belirtilmiştir. Buradan, sahte Mesih ve yalancı peygamberlerin ortaya çıkışında Şeytan-Cin-ve İnsan bağlantısının söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç

Yeni Ahit'e göre peygamberlik tanımlamasına Eski ve Yeni Ahitte geçen bütün peygamberler dâhildir. Bir diğer ifadeyle Hıristiyanlık Kitab-ı Mukaddes'te geçen bütün peygamberleri kabul etmektedir. Allahın kulu ve hizmetçisi olarak ta tanımlanan peygamberler kendilerine verilen misyonu diğer insanlara kabul ettirebilmek ve onları bu konuda ikna edebilmek için mucizeler göstermek zorunda kalmışlar ve bu mucizeler insanlar tarafından her zaman için beklenilmiştir. Buna rağmen peygamberler özellikle içinde yaşadıkları toplumlar tarafından gerek örf, âdet ve eski inançlarının terk edilmesi gibi inanç ve ritüel değişikliğinin insanları rahatsız etmesi gibi dini ve sosyolojik nedenlerle çevrelerinde pek tasvip edilmemiş, onlara eziyet edilmiş ve hatta içlerinden bazıları öldürülmüştür. Hemen ardından da peygamberlerini yalanlayan, onlara eziyet veren ve kimi zamanda öldüren toplumlara tanrı tarafından bir takım cezalar verilmiştir.

Yeni Ahit'e göre sadece erkeklerden değil, kadın ve kızlardan, hatta statü bakımından daha farklı konumda olan cariyelerden de peygamber olabilmiştir. İnsanlar sahte Mesihler ve yalancı peygamberleri tanımaya ve bunlarla mücadele etmeye davet edil-

125) Yuhanna'nın I. Mektubu, 4/1.

126) Bkz. *Havarilerin Doktrini*, s, 21 - İlk kuşak Hıristiyanlarda birçok havari vardı. Ancak daha sonraları İsa'nın seçtiği on iki kişiye havari denildi. İlk Hıristiyan topluluklarının ilişki içinde oldukları havariler ise geçici havarilerdi. Bunların bir yere yerleşmeye hakları yoktu. Görevleri ise, daha uzaklara gidip İsa'nın 'İyi Haber'ini ulaştırmaktı.

127) Vahiy, 16/13,14.

128) Vahiy, 19/20-21.

129) Vahiy, 20/10.

miştir. Aynı zamanda sahte ve yalancı peygamberlerin sayısının çoğalmasıyla dünyanın son günü denilen kıyamet gününün yaklaşmış olduğu gibi bir paralellik kurulduğu da görülmektedir. Yeni Ahit ifadelerine göre sahte ve yalancı peygamberlerin insanları doğru yoldan uzaklaştırabilmek için büyük mucizeler yapabilecek güçte olmaları da insanların imtihan edilmeleri konusunda sahte peygamberlere de bir vazife ve bir rol verilmiş olduğu sonucuna bizleri götürebilir. Buradan Âdem ile şeytan arasındaki mücadeleler ile İsa'nın şeytan ile olan mücadeleleri ile insanlar ile sahte peygamberlerin mücadelesinin arka planındaki şeytan iz düşümü değerlendirilebilir.

Peygamberlik bizzat tanrı tarafından verilen ve belirlenen bir misyondur. Dolayısıyla peygamberlerin insanlara tebliğ ettikleri bilginin yegâne kaynağı da vahiy olarak görülmektedir. Bu vahiy şekli direkt olarak Allah ile peygamber arasında olabildiği gibi genelliklede bir melek aracılığıyla gerçekleşmektedir. Yeni Ahit metinlerinde Kutsal Ruh'un da bir vahiy aracı olduğu görülmektedir. Özellikle Tanrı ile İsa arasındaki iletişimde Kutsal Ruh'un önemli bir konumu vardır.

Çalışmamızda dikkatimizi en çok çeken husus ise, Yeni Ahit metinlerinde İsa'ya Tanrı Oğlu, Mesih, Rab, İnsanoğlu, Peygamber gibi birbirinden farklı sıfatlar verilmesine rağmen bir bütünlük içerisinde değerlendirildiğinde içerik ve misyon olarak peygamberlik vasfı her zaman için oldukça ön planda yer almış olmasıdır. Yeni Ahit metinlerinde geçen İsa'nın tıpkı diğer peygamberler gibi Allahın mesajlarını ileten bir peygamber olduğu yönündeki sıfatları daha sonraki dönemlerde değişim sürecine girmiş ve Uluhiyet sıfatının kabul edildiği 325 yılındaki İznik Konsiline kadar peygamberliği ön planda kabul edilmiştir.

Yeni Ahit metinlerinde geçen peygamberlerin en önemli özellikleri, 'yaşanılan an'a vurgu yapmaktan ziyade geleceğe yönelik ifadelerde bulunmuş olmalarıdır. Buradanda Yahudilik öğretilerinin bir sonucu olarak oluşan maddeci ve yaşanılan dünyayı önceleyen çıkaran bir anlayışa sahip toplumunun düşüncelerinin törpülenmesi amacıyla Yeni Ahit peygamberlerinde metafizik bir âleme yönelik göndermelerin ön plana çıktığı sonucuna ulaşılabilir.